

ודחינן: אדרבה אימא סיפא: אמר "יום אחד" אסור מיום ליום, ומשמע: הא אם אמר "יום" אין דינו כן אלא כמי שאמר "היום" דמי.

אלא מהא ליכא למשמע מינה, כי אין אנו יודעים איזו בבא היא בדוקא, האם הרישא או הסיפא. (12)

אמר רב אשי: תא שמע מהמשנה לקמן סג א שדין האומר "שנה" כדין האומר "השנה":

"קונם יין שאני טועם השנה" (13) ונתעברה השנה, הרי הוא אסור בה ובעיבורה עד שתסתיים השנה. (14)

והרי היכי דמי, באיזה אופן מדברת משנתנו?

אילימא בדקתני [אם תאמר שנדר באותו טא-א לשון השנוי במשנה] והיינו שאמר "השנה" —

אי אפשר לומר כך.

כי אם כן למה לי למימרא [מה חידוש יש

מהו דתימא [שמא תאמר] היום הראשון של ראש חודש הבא, שהוא יום השלשים של החודש הזה, לשעבר הוי, וליתמר [ישתייך לענין האיסור לחודש שעבר], שהרי הוא שייך לחודש הזה, והחודש הבא מתחיל רק ביום השני של ראש חודש —

קא משמע לן שהוא שייך לחודש הבא, משום דקרו ליה אינשי "ריש ירחא" [בלשון בני אדם נקרא הוא ראש החודש הבא].

שנינו במשנה: שנה זו אסור בכל השנה כולה: (10)

איבעיא ליה:

אם אמר: קונם יין שאני טועם "יום" מאי דיניה [מה דינו]?

האם כמי שאמר "היום" ואינו אסור אלא עד שתחשך, או כ"יום אחד", והוא אסור מעת לעת? (11)

תא שמע ממתניתין:

קונם יין שאני טועם "היום" אין אסור אלא עד שתחשך, ומשמע: הא אם אמר "יום" אין דינו כן, אלא כמי שאמר "יום אחד" דמי.

טועם "היום" אינו אסור אלא עד שתחשך, הא אם אמר "יום" נעשה כמי שאמר "יום אחד".

13. גירסת הספרים שלפנינו במשנה לקמן: שאני טועם "לשנה"; ואולם המפרש כאן גרס בהדיא "השנה", וכן משמע גם בר"ן לקמן במשנה שהגירסא היא "השנה", וראה גם ברש"ש שם.

14. דברי הר"ן כאן יתבארו בסיעתא דשמיא בסוף הענין, כי שם מקומם.

שתמהו על זה הרש"ש, והגאון רבי אלעזר משה בהגהותיו.

10. מילה זו אינה כתובה במשנה.

11. והוא הדין שמסתפקת הגמרא בשבת חודש שנה ושבוע, וכדמוכח בהמשך הסוגיא.

12. רבינו עקיבא איגר בגליונו ציין לתוספות בבא מציעא לד"א ד"ה אלא מהא ליכא למשמע מינה, ונתכוין להקשות, דנימא: קונם יין שאני

באומר "השנה", ומשום דקשיא לך "מאי למימרא".

לעולם דאמר "השנה".

ודקשיא לך: "מאי למימרא" —

ומהו דתימא [כי שמא תאמר] **הלך אחר רוב השנים, ולא אית בהו עיבור** [שהן פשוטות ואינן מעוברות], ולא יהא אסור אלא בשנים עשר חודש.

ולכן **קא משמע** לן משנתנו שאסור הוא בכל השנה כולה. (3)

איבעיא להו:

אם אמר: **קונם יין שאני טועם במשך יובל** זה (4) — **מאי?**

בדבר? והרי מאחר שאסר את השנה הזו, ודאי שהוא אסור בעיבורה, אם נתעברה!?

אלא לאו [בהכרח] שהמשנה עוסקת בכגון **דאמר "שנה"**. ולהשמיענו באה המשנה מה הוא פירוש "שנה": אם כמו "השנה" או כמו "שנה אחת". (1)

אלמא, הרי מוכח שכאשר אמר **"שנה" — כ"השנה" דמי**.

שאם לא כן, אלא כ"שנה אחת" דמי, הרי פשיטא שאינו נאסר בעיבורה של השנה, אלא רק שנים עשר חודש כרוב שנים. (2)

ואם כן **"יום אחד" נמי — כ"היום" דמי**.

ודחינן: **לא** כאשר פירשת.

אין פירוש המשנה כפשוטה, ואינה עוסקת

1. נתבאר על פי הרא"ש.

2. נתבאר על פי הר"ן כאן; וראה במשנה לקמן סג א שהאר"ן יותר בדין חודש העיבור כ"שנה אחת", וכתב שם בסוף דבריו: "ואני חוכך עוד להחמיר דאפילו בנדר "שנה אחת" סתם [כלומר: שלא אמר "שנה אחת מיום זה" ראה שם] אסור בעיבורה"; ודבריו סותרים למה שפירש כאן, וראה מה שכתב הש"ך בסימן רכ ט"ו, וראה עוד מה שהביא בזה ב"שלמי נדרים" בשם ה"בית מאיר" הגר"א והרש"ש; וכתב שם שהעיקר כמו שכתב בתשובת מהר"א ששון סימן קנד, שהר"ן אכן חזר בו מפירושו כאן ומפרש כפירוש הרא"ש דבסמוך.

והרא"ש כאן חולק על הר"ן, וסובר, דב"שנה אחת" הרי הוא אסור בעיבורה [וכן היא גם שיטת הרמב"ם], ומפרש את הוכחת הגמרא ד"שנה" כ"השנה" דמי: דאי הוי כמו "שנה אחת", כיון דנאסר עד תוך שנה אחרת בזמן

הזה, מאי נפקא מינה בעבורה.

3. כתב הר"ן: שעיקר החידוש הוא במי שנדר בתחילת השנה, שבזה הייתי אומר שנתכוין לאסור על עצמו בשנה זו שנים עשר חודש כרוב שנים, וקא משמע לן שנאסר בשלושה עשר חודש, כי בנודר בראש חודש שבט, פשיטא ד"השנה" עד ראש השנה משמע; וכן כתב הר"ן לקמן במשנה סג א "עיקר רבותיה דתנא, דאפילו נודר מתחילת השנה כיון דאמר "השנה" לא אמרינן "שנה אחת" קאמר [ויהיה אסור יב חודש בלבד], אלא אסור בה ובעיבורה, דהיינו י"ג חודש, וראה עוד שם.

אבל התוספות כתבו שלא כדברי הר"ן, אלא שהייתי אומר, שאפילו בנודר בחודש שבט אינו אסור אלא עד חודש אלול, וראה ברא"ש וב"קרבן נתנאל".

4. כן כתב הר"ן ויתבאר טעמו בהמשך הסוגיא בהערות, והמאירי גרס בהדיא "יובל זה".

האם **שנת המשיים**, שהיא שנת היובל, **כלפני המשיים** היא, ואסור הוא בה כשם שאסור בשנים שלפניו.

או שמא שנת החמשים היא **כלאחר המשיים**, ששנת היובל עצמה דינה כשנים שאחריה, שהוא מותר בהן, ואף בשנת היובל עצמו הוא מותר? (5)

ויסוד הספק הוא: שהרי אמרה תורה "וספרת לך שבע שבתות שנים [שבע שמיטות] שבע שנים שבע פעמים, והיו לך ימי שבע שבתות השנים, תשע וארבעים שנה. וקדשתם את שנת החמשים שנה".

ובמנין זה יש לפרש שני אופנים:

האחד: מונים שבע פעמים שבע שנות שמיטה, שהן ארבעים ותשע שנים, ולאחריהם בשנת החמשים עושים יובל. ושוב מתחילים למנות מהשנה שאחרי היובל (6) שנה ראשונה לשמיטה, וכעבור שבע

פעמים שבע שנות שמיטה עושים יובל בשנת החמשים. ולפי צד זה היובל שייך למחזור הקודם ואסור הוא בו.

השני: היובל עצמו אינו מחוץ למנין שנות השמיטה, אלא נמנה הוא כשנה ראשונה של השמיטה שלאחריו.

ולענין מנין שנות היובל, הוא נמנה הן כ"שנת החמשים" לאחר המחזור של שבע השמיטות שחלפו, והן כ"שנה ראשונה" למחזור הבא. ולפי צד זה שנת היובל שייכת למחזור הבא. (7)

תא שמע מהא דתניא **פלוגתא דרבי יהודה ורבנן**, שנחלקו במנין שנות היובל:

כתיב: "וקדשתם את שנת החמשים שנה".

ודרשינן: **שנת החמשים אתה מונה, ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת**, כלומר: שנה זו נמנית רק כשנת חמשים למחזור זה,

ולכאורה אין דבריו מובנים, שהרי לפי האופן השני נמצא, שמחזור של יובל הוא ארבעים ותשע שנים בלבד, ואילו לפי האופן הראשון המחזור הוא חמשים שנה, ויהיה נפקא מינה אם צריך לנהוג ארבעים ותשע שנה או חמשים שנה, ולמה אי אפשר לפרש את הספק לענין "יובל אחד"?!⁵

וביאר הרש"ש, שאכן ודאי יש להסתפק גם לענין זה, אלא שלשון הגמרא בצדדי הספק משמע, שהספק הוא אם בשנת היובל הרי הוא אסור או מותר, ולשון זה אינו שייך אלא אם כן האיסור הוא עד סוף היובל בלבד; ולכן ב"יובל" סתם שלא נפשטה הבעיה אם אסור הוא עד היובל בלבד או מחזור שלם, אי אפשר שתנקוט הגמרא כדבר פשוט שאינו אסור אלא עד היובל.

5. ביאור לשון הגמרא נתבאר על פי הבנת הרש"ש בדברי הר"ן, וראה היטב את לשון הר"ן. ולפי הבנת הרש"ש צריך ביאור למה לא כתבה הגמרא בלשון המשנה: יובל "לשעבר" או "להבא".

6. ושנת היובל עצמו הוא חוץ למנין שנות שמיטה, וחוץ למנין חמשים שנה ליובל הבא.

7. כתב הר"ן לעיל, שכוונת הגמרא להסתפק ב"יובל זה" ולא ב"יובל" סתם, היות ו"יובל" סתם הוא הרי ספק אם הכוונה "יובל זה" או "יובל אחד" וכיון שספק הוא "לא שייך למבעיא אי שנת חמשים כלפני חמשים או כלאחר חמשים".

ברכתי לכם ועשת את התבואה לשלש השנים [ערב שמיטה, שנת השמיטה, והשנה שלאחריה].⁸

והרי כאן — בשמיטה האחרונה, שלאחריה היובל, ואסור בו כמו בשמיטה — ארבע שנים הצריכות ברכה.

אלא אף אתם מודים דאיכא לאוקמי ייש לפרש פסוק זה] בשאר שני שבוע, בשנים אחרות של שמיטה, שאינן סמוכות ליובל.

אם כן, הפסוק דילי [שאתם מקשים ממנו עלי], נמי איכא לאוקמי בשאר שני שבוע, ולא בשמיטה הראשונה שלאחר היובל.

שנינו במשנה: עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא.

”עד פני הפסח”, רבי מאיר אומר: אסור עד שיגיע, רבי יוסי אומר: אסור עד שיצא:

ומקשינן: למימרא [וכי נאמר] דרבי מאיר סבר: לא מעייל איניש נפשיה

לפסיקא [איך אדם מכניס את עצמו לספק], א-ב-1 ולכן אף ש”פני” הפסח יכול להתפרש עד רגע אחרון שלפני סוף הפסח, היות ואין הדבר ברור שכך היא משמעות דיבורו והזמן הזה של הפסח הוא ספק, אין אדם יוצר על עצמו מצב של ספק, ואנו מניחים שאין

ואינה נמנית מנין כפול, לכאן ולכאן, כ”חמשים” ליובל זה, ו”אחת” ליובל הבא.⁸

מכאן אמרו: היובל אינו עולה למנין שבוע של שמיטה שלאחריו. אלא מתחילים למנות את שנות השמיטה מהשנה שאחר היובל.

רבי יהודה אומר: יובל עולה למנין שבוע של השמיטה שלאחריו.⁹

אמרו לו לרבי יהודה:

הרי הוא אומר: ”שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה, ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ”.

ולדבריך, אין כאן במנין הראשון של שנות השמיטה שאחר היובל אלא חמש שנים בלבד. שהרי היובל עצמו אסור הוא בזריעה ובזמירה כמו בשנת השמיטה, ונמצא שיש רק חמש שנים שמוותר לעבוד בהן בינו ובין השמיטה שלאחריו.

אמר להם רבי יהודה:

לדבריכם — שאתם סוברים שיש לקיים את כל האמור בפרשת שביעית בכל השמיטות — הרי הוא אומר עוד בפרשת שביעית: ”וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו. וצויתי את

נוטה יותר כפירוש הר”ן; ובתוספות ראש השנה ט א כתבו שהגירסא היא: ואי אתה מונה שנת החמשים ”אחת” בלא וי”ו, דאין שנת חמשים ראשונה לשמיטה הבאה.

9. לשון הגמרא בראש השנה שם: ”שנת חמשים עולה לכאן ולכאן”.

8. נתבאר על פי רש”י בראש השנה ט א, ובגמרא שם נראה, שאין הדרשה מפסוק זה אלא מן הפסוק: יובל היא שנת החמשים שנה תהיה לכם”, ראה שם; וכוננת הר”ן יש לפרש על דרך זה, אלא שהוא מפרש שלא תהיה נמנית כ”חמשים” ליובל, ו”אחת” לשמיטה הבאה, ולשון הגמרא ”יובל אינו עולה למנין שבוע”